No. 8. 15 FEBRUARI 1910.

HOLLANDSCH ZUID AFRIKA

MAANDSCHRIFT VOOR DE LEDEN DER NEDERLANDSCH-ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING EN ANDERE BELANGHEBBENDEN

Wij willen niet weder de fout begaan, die onze vaderen een eeuw geleden begaan hebben, door alle verbindingen met onze stamverwanten op geestelijk en stoffelijk gebied te laten varen.

GOUVERNEUR VAN RIEBEEK

Het is ons niet minder om Nederland zelf te doen dan om Zuid-Afrika.

DE GESCHIEDENIS DER HOLLANDSCHE TAAL IN DE KAAPKOLONIE SEDERT DE CAPITULATIE IN 1806.

De geschiedenis van de Europeesche taal, die het eerst in Zuid-Afrika een vaste woning heeft gevonden, valt als van zelf in vier afdeelingen, als volgt:

1. *De Wordings-periode:* van af de stichting van de volkplanting door Van Riebeek tot op de capitulatie der Kaapkolonie aan Engeland in 1806.
2 *De Onderdrukkings-periode:* van af de capitulatie tot 1882.
3. *De Herwinnings-periode:* van af 1882 tot 1901.
4. *De strijd voor gelijke taal-rechten:* van af 1901 tot op heden. Deze strijd duurt nog voort.

Over de eerste periode behoeven we hier niet veel te zeggen. De Hollandsche taal was de eenige officiëele taal en ze kende geen mededingster. Weliswaar brachten de Fransche Hugenoten de Fransche taal met zich, doch hun getal was in vergelijking met de rest der bevolking te gering, dat hun taal het op den duur tegen de Hollandsche vol zou kunnen houden. Bovendien hadden velen van hen Hollandsch geleerd gedurende hun verblijf in Holland, vóór hun vertrek naar Zuid-Afrika. (Het edict van Nantes werd herroepen in 1685 en de eerste Fransche vluchtelingen kwamen niet in Kaapstad aan vóór 1688). Betrekkelijk weinige Fransche vrouwen vluchtten uit Frankrijk, en zeer weinigen kwamen naar Zuid-Afrika. Het gevolg was dus, dat de Hugenoten met Hollandsche vrouwen trouwden en dat hun kinderen Hollandsch en niet Fransch spraken. Zoo kwam het, dat Hollandsch van lieverlede de eenige Europeesche taal was, die in Zuid-Afrika gesproken werd tijdens de capitulatie in 1806.

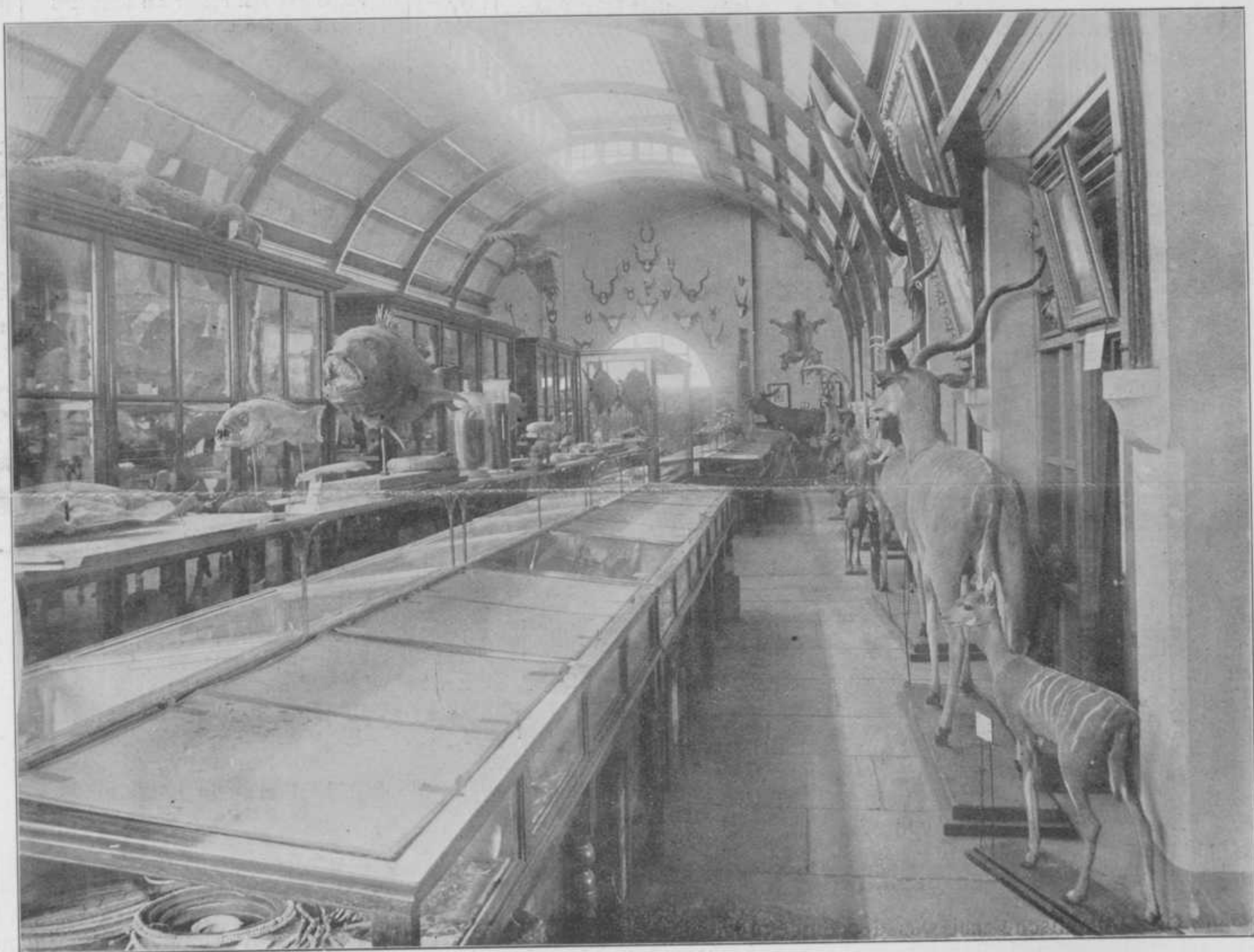
In het 8ste artikel der acte van capitulatie van Kaapstad (welk artikel ook werd opgenomen in de acte van capitulatie van de geheele Kolonie, en bevestigd werd in het traktaat van Parijs) vond men deze woorden: „De burgers en ingezetenen zullen al de rechten en vrijheden, welke zij tot hiertoe hebben genoten, behouden." Een dezer vrijheden was zonder kijf het recht om met hun regeering te correspondeeren in hun eigen taal, om die taal te mogen gebruiken in de gerechtshoven, zoowel als in den burgerraad of welke andere vertegenwoordigende lichamen er ook mochten bestaan hebben.

En nu vangt de tweede periode — de onderdrukkingsperiode — aan. Wijlen de heer J. H. Hofmeyr heeft een nauwkeurig overzicht gegeven van de verschillende stappen, die daartoe genomen werden, in een toespraak, welke hij in 1882 in de Kaapsche Wetgevende Vergadering leverde. De eerste stap was een gouvernementskennisgeving van 1813, waarin de gouverneur het noodig oordeelde, als zijn gevoelen bekend te maken, dat hij zich bij alle toekomstige aanstellingen van ambtenaren verplicht zal achten „het bezit van kennis der Engelsche taal te maken tot een onontbeerlijk vereischte." De tweede stap was een kennisgeving, gebiedende, dat alle aan de regeering gerichte geschriften gesteld moesten zijn in de Engelsche taal of vergezeld van een Engelsche vertaling, „daar alle andere geschriften zonder onderscheid zouden worden teruggezonden aan degenen, door wie ze mochten zijn ingezonden." De derde stap volgde in 1822, toen werd aangekondigd, dat, van af Januari, 1827, „de Engelsche taal uitsluitend zal gebruikt worden in alle judiciëele acten en verrichtingen, hetzij in de hoogere of lagere hoven dezer Kolonie." De bevolking protesteerde hiertegen en de toepassing werd eenigszins vertraagd, doch in 1832, toen de Kaap-kolonie haar „Charter of Justice" kreeg, werd daarbij de Engelsche taal als eenig-geoorloofde taal finaal in onze gerechtshoven ingevoerd. Een poging werd zelfs gedaan om de

Ned. Geref. Kerk te angliseeren. En toen de Kaap-kolonie in 1853 een constitutie kreeg, werd in sectie 89 bepaald, dat niets anders dan Engelsch in het parlement zou mogen gebezigd worden. De laatste stap was in 1865, toen, in de onderwijswet van dat jaar, uitdrukkelijk bepaald werd, dat de Engelsche taal uitsluitend als medium van onderwijs zou gebezigd worden in alle door den staat gesubsidiëerde scholen.

Zoo ziet men, hoe de Hollandsche taal, welker rechten verzekerd waren in de acte van capitulatie, van stap tot stap werd onderdrukt, totdat ze geheel geweerd was uit den civielen dienst, uit de gerechtshoven en uit de gesubsidiëerde school.

Wie verbaast zich niet, dat, al die officiëele onderdrukking ten spijt, het Hollandsch in de Kaap-kolonie toch motie werd dat jaar „dood-gepraat", doch het volgende jaar, op voorstel van den heer Hofmeyr, met bijna algemeene stemmen aangenomen. Een wetsontwerp volgde om uitvoering aan dit besluit te geven, en sedert dien tijd werd het eene recht na het andere voor de Hollandsche taal herwonnen. In 1882 werd het bepalen van 't medium van onderwijs in gesubsidiëerde scholen gelaten in handen van de schoolcommissies. In 1884 werd het Hollandsch in de gerechtshoven weer toegelaten, — in de lagere hoven als een recht, in de hoogere met toestemming van den rechter. In 1888 werd bepaald, dat een candidaat voor 't civiele dienst-examen, die een onvoldoend aantal punten voor het Hollandsch behaalde, niet door 't examen kon komen. Nog andere rechten werden verkregen.

De hoofdzaal van het Staatsmuseum te Pretoria, dat, onder leiding en beheer van onzen landgenoot, Dr. Gunning, steeds in bloei en beteekenis toeneemt.

nog een levende taal is gebleven, krachtig genoeg om, voetje voor voetje, het verloren terrein te herwinnen?

Deze derde periode — de herwinningsperiode — zou weldra een aanvang nemen. Toen het voor de taal der Hollandsch sprekende bevolking op 't donkerst was, brak 't licht ook aan. In 1878 passeerde de Burgersdorp afdeeling van de Boerenbeschermingsvereeniging (later samengesmolten met den Afrikaander Bond) een resolutie ten gunste van de Hollandsche taal. Andere afdeelingen volgden dit voorbeeld; ook de synode der N. G. Kerk in 1880; petities werden naar 't parlement gezonden. En in 1881 werd een voorstel bij het parlement ingediend, ten effecte, dat het leden van het parlement zou vrijstaan, zich van de Hollandsche taal te bedienen in het aanspreken van beide huizen van het parlement. Deze

Intusschen was het zeer duidelijk, dat het verkrijgen van deze rechten op papier nog niet beteekende, dat ze algemeen ingevoerd en toegepast zouden worden. Integendeel scheen men erop uit te zijn, die rechten zoo weinig mogelijk in praktijk te brengen. In 1901, gedurende den jongsten Oorlog, vond sir Gordon Sprigg, de toenmalige eerste minister, gelegenheid om „tijdelijk" de bepaling te herroepen, dat kandidaten in het vak Hollandsch moesten slagen om het civiele dienstcertifikaat te verwerven. En tot nog toe is het de Afrikaander partij in het parlement niet gelukt, deze „tijdelijke" herroeping vernietigd te krijgen.

Dit onrecht schrijnt thans evenwel te minder, nu de gelijkstelling van de twee talen in de grondwet van Zuid-Afrika onomwonden is uitgesproken en algemeene

wet is geworden, wat vroeger voor elk bijzonder geval langs den weg van wetgeving moest worden genomen.

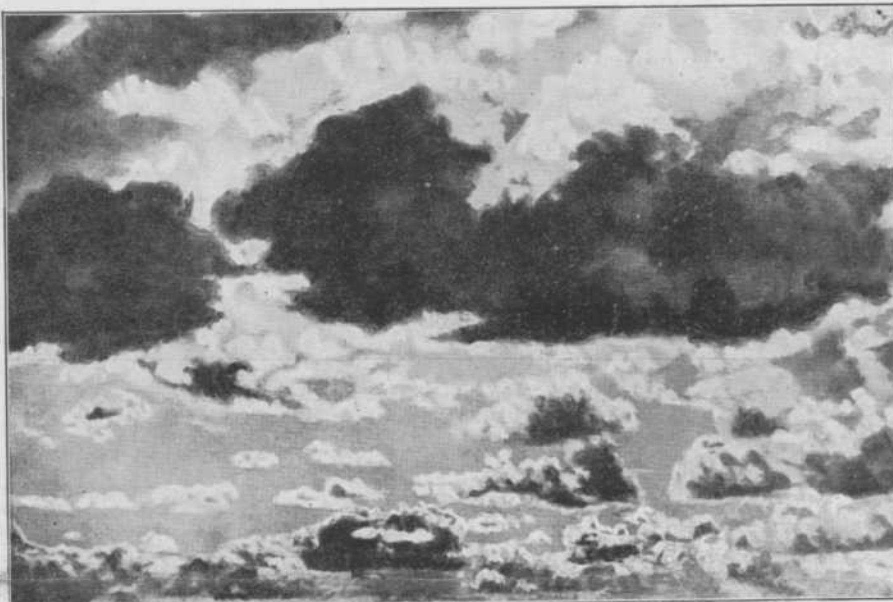
We zijn nu in de vierde periode – den strijd voor gelijke taal-rechten. Op papier is die strijd voleindigd en gewonnen ten gunste van de taal der Afrikaners. Het recht op papier moet echter nog gesanctionneerd worden door de praktijk. En dit zal nog heeter en langduriger strijd vergen. Het doelwit van dezen strijd is, volgens de woorden van de parlementaire commissie over 't gebruik van de Hollandsche taal (van 1906): „de erkenning van beide Engelsch en Hollandsch als officiëele talen" — nu niet in de eerste plaats wettelijk, in beginsel, doch in toepassing. Zuid-Afrika is een tweetalig land en beide talen moeten, niet alleen in theorie, maar ook in de praktijk, op gelijken voet staan, in den civielen dienst, in de gerechtshoven en in de door den staat gesubsidiëerde scholen.

Hollandsch-sprekend Zuid-Afrika beweegt zich, langzaam maar zeker, in deze richting.

JAN CELLIERS.

Gegroet! soet sanger van die Suider kruis
van d'Afrikaner volk,
van berg en dal, van bos en boom,
van waterval en spruit en stroom,
getrouw en skrander tolk,
in taal so sag, siel-strelend, skoon
en kuis!

Gegroet! vlug vlegter van die
woordekrans,
met keurig, geurig blom
en loof geplant van Suider strand
tot Noorder kant van onse land,
Suid-Afrika alom —
g'n taal geniet gewis 'n groter glans.

De Kaapsche dokter. Wolken-spel tegen den tijd, dat de Kaapsche Zuid-Oostenwind opsteekt.

Ned. Herv. Kerk te Vrijheid (Natal) met tenten van omwonende Boeren, die viermaal per jaar opkomen voor het nacht (of avond)- maal.

Gegroet! versierder van ons Afrikaans;
Uw deftig werk bestraf
d'onwaardig smaad van vreemde munt,
en selfs die haat; uw lier vergunt
d'gebalk, die grof geblaf
g'n wapen teën ons dierbaar Afrikaans!

Gegroet! fier vegter v'r die voortbestaan,
die groei, die bloei, die reg
van onse taal – hoe menigmaal
in vijands taal daarop gesmaal!
Gaat op uw weg, die weg
nog nooit deur trouwer digter-vrind begaan.

F. B.

Uit: *Volkstem.*

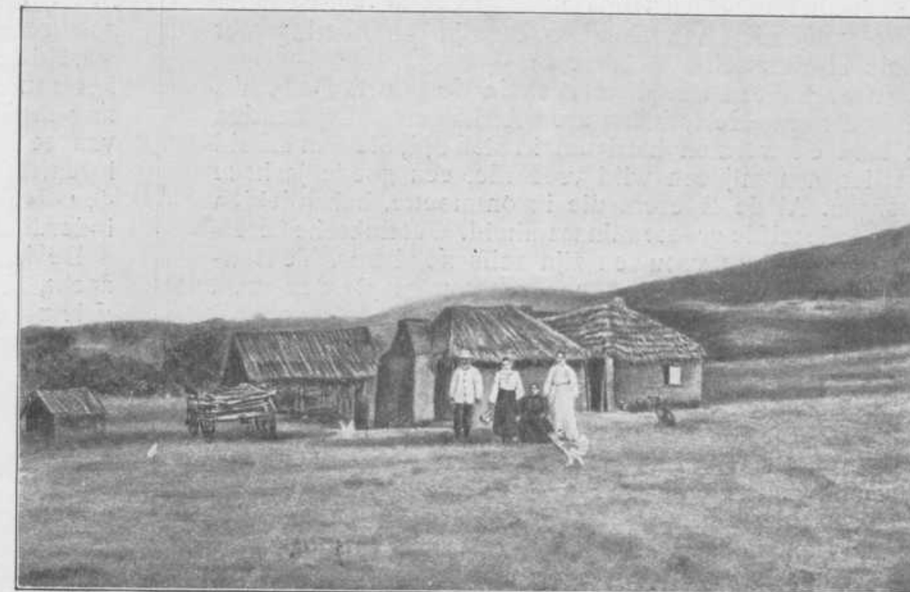
Ned. Herv. Kerk te Pietersburg (Noordelijk Transvaal).

NOOITJES VAN DIE ONDERVELD.

Een plaats (boeren-hoeve) in de Karroo (het steppe-plateau in het centrale gedeelte van de Kaap-kolonie).

Het onderstaande is overgenomen uit een bundel „Afrikaanse gedigte" (*Karroo-Blommetjies*) van den jongen Kaapschen geleerde Dr. D. F. MALHERBE, verschenen op 't einde van 't vorige jaar te Kaapstad. Liever dan een recensie te geven van dit nieuwe verblijdende werk, bewijzend, dat niet alleen in de Transvaal, doch ook in de „Ou'-kolonie" de nieuwe Afrikaansche taalbeweging heel bijzondere krachten heeft losgemaakt, drukten wij hier over een gedeelte van het aan taal-mooi en beelden en stemmingen zoo rijke, langere gedicht Die Berg (bl. 30—45 van het bundeltje). Totius en Jan Celliers hebben in Malherbe een mededinger gevonden, die zijn taal weet te hanteeren met gelijke vaardigheid als zij, misschien minder grootsch van visie, sterker in kleinmalerei dan zijn noordelijke broeders, maar ongetwijfeld natuurlijker van dictie en daardoor voorbestemd, spoediger dan zij een lieveling van de Afrikaners te worden. Men leze 't volgende (liefst overluid, daar de schrijver tracht zijn taal zooveel mogelijk phonetisch weer-te-geven) en... *ex uno disce ommes.*

Hoeve van een trek-boer in Oost-Meroe (Duitsch Oost-Afrika).

D'is so stil die eensame lewe,
waar die plase so ver uit mekaar
is geplant; onbekend, onbeskrewe
al hul vreugd en gevaar jaar na jaar.
Maar die rijpêrd is vlug op sijn bene
— die jonkman se lewe en lus —
als 'n dwarrelstof [1]*) gons dit daarhene*
waar die skone hem loon met 'n kus.
Als die a'endgrouw ne's wiegende drome
sig uitsprei o'er slapende land
net so sag so's die skaduws van bome
koelsussend die dorbleke sand,
dan wag daar met gloeiend verlange
'n maagd op die komst van haar held, —
hoe voller die vlam op haar wange,
hoe bleker die dromende veld.
Waar die rijpad [2]*) wegskemerend versterwe*
in die draai [3]*) van die hangende rug* [4]*),*
daarheen gaan vol straalheldere verwe
haar blikke gedrâ op 'n sug,
tot haár oor in die bleek van die awend
die galop van zijn rijpêrd kom streel,
gesweef op die windjie wat lawend
om haar gloeiende voorhoofd speel.
O saligste stond van die lewe
als sig minnende siele hervind,
en 'n kransie uit lagies gewewe
die droomende uurtjies verbind!

O maagdelike Blom van die pleine [5]*)!*
'n gaaf deur die Hemel gegee;
jou oog is 'n spiel [6]*). Wonderreine,*
'n weerskijn van suiwerste vree.
'n Heilige skaam deel jou wese,
o ranke en blanke bloei [7]*)!*
op jou heerlike blos staat te lese
die vlam in jou siele ontgloei.
O die goddelike blos van jou wange,
gebaai in die koel lug se stroom,
sus die hart ne's betowerende sange
in 'n sagte, verkwikkende droom!
Hoog te'en Noorwegs ysige wande
spruit 'n Blom in weelderige groei,
maar die Roos van die hoogveld se sande
staat nog skoner in rustige bloei.
O die sielvolle skijn van jou wange,
gebaai in die koel lug se stroom,
sus die hart ne's towergesange
in 'n sagte, verkwikkende droom!

Onbekend met die grootstad se lewe
woon die rust in jou vredig gemoed,
en jij so onskuldig geblewe —
deur die wieg van die stilte gevoed.
En al is jou brein nie deurwewe
met wereldse wijsheid en lig,
jou hart van eenvoud omgewe
lag blij in die dienst van die plig.
In jou woon die eer ongeskonde,
jou hart net ver éne bestem,
deur trouw en opregtheid verbonde,
'n kleinood geheiligd ver hem.
O geluk van vroegere tijde
gesnoer met die eenvoud se band,
o trouw, in wisseling en lijde
gegroei tot 'n heerlikste pand.
In die oog waar die onskuld so bewe
leg die kiem van hogere moed,
'n gunst aan die sterke gegewe,
'n teken van edele bloed.
Jonkman van stillere dage,
jonkvrouw van vroegere tijd,
Op 'n weefsel van liefde gedrage,
ver eeuwig elkander gewijd,
o leer julle nakroos volharde
in die woelende strijd van die slag
waar die blitse [8]*) so dans, en verwarde*
blikke geen hulpe verwag.

VERKLARINGEN. **Om de telkens terugkeerende lijst van verklaringen te vereenvoudigen, drukken wij in ons** Bijvoegsel **(onder de rubriek: Taal- en Stamverwante belangen), alphabetisch gerangschikt, de meest voorkomende van het Nederlandsch afwijkende taalvormen, enz.—** 1) Dwarrelende stofwolk. 2) Rijpad (pad, waarlangs de ruiter rijdt) in tegenstelling tot trekpad, transportpad, wagenpad, den weg, waarlangs het groote verkeer met vee, rijtuigen en wagons gaat. 3) Kromming. 4) Heuvel met zwakke helling.

VERKLARINGEN: 5) Vlakten. 6) Spiegel. 7) Bloesem, bloem.

VERKLARING: 8) Weerlicht.

PRES. ROOSEVELT OVER DE BOEREN IN OOST-AFRIKA.

Uit een van Pres. Roosevelt's artikelen over zijn reis in Britsch Oost-Afrika in de *Daily Telegraph* vertalen we 't volgende, handelend over zijn ontmoeting met enkele Hollandsche Afrikaners: –

„Er waren een aantal plaatsen in de buurt. De Hill's, Clifford's en Herhold's waren Afrikaners. Zij kenden het land en werkten hard om in den tijd, die hun arbeid hun liet, aan mij, een wild vreemde, een goede jacht te bezorgen. Al de Boeren, die ik ontmoette, behandelden mij met dezelfde groote minzaamheid. Wat fluksche kerels zijn het! En hun vrouwen zijn zelfs nog beter. Te Bondoni ontmoette ik Percival, een grooten gespierden man, een pracht van een ruiter en schutter. Zooals zooveel anderen, droeg hij alleen een helmhoed, een flanellen hemd, korte rijbroek en kamasten en schoenen. Zijn schoenen waren kaal...

Te Katanga, op de plaats van Sir Alfred Pease, werkten de heeren Prinsloo en Klopper. Wij gezelsden natuurlijk, want ook ik ben van Hollandsche afkomst. Het waren sterke, slanke mannen, goede metselaars en smeden. Prinsloo sprak goed Engelsch. Later stapte ik af op de plaats van Klopper's vader, op de plaats van nog een anderen Boer, en toen ik op jacht was, ontmoette ik Erasmus, Botha, Joubert en Meijer. Zij waren afstammelingen van de voortrekkers van die namen, die zeventig jaar geleden de Boeren, al vechtende, uit de Kaap naar het Noorden brachten; zij waren landgenooten van de mannen, wier namen later eervol genoemd werden over heel de wereld. Er moeten natuurlijk veel Boeren geweest zijn, die onder den druk van een zwaar en halfwild leven achteruitgegaan zijn... Maar ik voor mij heb deze „lage blanke" Boeren niet ontmoet. Die ik ontmoet heb, waren menschen met een karakter zooals ieder gaarne zal zien onder zijn eigen landgenooten of bij een ander volk kan bewonderen. Zij voldeden aan de drie eerste vereischten, welke een ras doen leven en sterk maken: zij werkten hard, konden, als het noodig was, goed vechten en zij hadden veel kinderen Dit zijn de eerste voorwaarden voor elke natie. Zij zijn bij lange na niet voldoende en er moeten nog vele bijkomen, maar het gemis van een dezer vereischten is noodlottig en kan niet worden goed gemaakt door menigte van andere hoedanigheden.

Het was aangenaam te zien, hoe goed Engelschen en Boeren met elkander konden omgaan. Velen der Engelsche voortrekkers, wier gast ik was, hadden in den Oorlog gevochten; dit hadden ook de Boeren gedaan. De laatsten waren voor het meerendeel burgers van het een of ander kommando. Toen de Oorlog voorbij was, waren zij bitter gestemd en wenschten zij niet te leven onder de Britsche vlag. Sommigen trokken naar het Westen, anderen naar het Oosten. Degenen, die ik ontmoet heb, behoorden tot de vele honderden, die Westwaarts waren getrokken — enkelen over land, doch de meesten over zee – naar Duitsch Z.-West-Afrika Maar in het gedeelte van dit land, waar zij zich hadden neergelaten, werden er velen weggemaaid door de koorts, terwijl hun beesten dood gingen aan allerlei veeziekten. Toen waren velen weer meer naar het Noorden getrokken en weer kwamen zij onder de Britsche vlag.

Zij werden op dezelfde voorwaarden behandeld als de Engelsche voortrekkers. En ieder, die het wel meent met zijn medemenschen, moet hopen, dat de mannen die in Zuid-Afrika zoo dapper tegen elkaar vochten, ieder voor hetgeen hij meende, dat recht was, spoedig zullen samengroeien tot een gemeenschap, waarin wederzijdsche achting, eerbied en waardeering heerscht. Er bestaan geen betere en flukscher mannen dan de Britten en Boeren, die thans in Oost-Afrika bezig zijn met de moeilijke en grootsche taak, dat land in den kring der beschaafde wereld te trekken. Hun werk zal zeker zwaar gaan en het zou een betreurenswaardige ramp zijn, wanneer het nog moeilijker gemaakt werd door het levendig houden van een bitterheid, die alle reden van bestaan heeft verloren, of door niet te erkennen, dat beide rassen dezelfde deugden en karaktereigenschappen hebben, waardoor zij inderdaad zoo nauw aan elkaar zijn verwant.

De heeren Klopper en Loys, wier plaatsen ik heb bezocht, maakten het goed. De laatste nam mij met zijn drie zonen mee naar zijn dam om mij dien met trots te laten zien. De huizen waren van natuursteen, en rein en net. De vloer had men bedekt met karossen (ongelooide huiden) van bokken (antilopen) en zebra's. De stoelen hadden zij zelf gemaakt, evenals de andere meubelen. De rustbanken, sierlijk en sterk, waren zoo aantrekkelijk, dat ik er één besteld heb om mee naar huis te nemen. Er waren net onderhouden bloementuintjes, die wat erg geleden hadden van de droogte. Er waren ovens en buitenhuizen, stallen voor de beesten, de melkkoeien en kalveren. De biltong (reepen ongezouten vleesch) hing te drogen in het rookhuis. Er waren plekken grond bezaaid met koren en aardappelen. Het wilde veld kwam tot den drempel van de deur en de wilde bokken (antilopen) weidden rustig in zicht van het huis. Het was het echte voortrekkersleven en er is geen beter voortrekker dan de Boer, zooals ik hem heb gezien.

De oudere mannen droegen baarden. De jongere daarentegen hadden kale gezichten of een knevel. Zij waren sterk gebouwd en maar weinig verlegen. De oudere vrouwen waren hartelijk, zorgzame en vriendelijke huisvrouwen. De jongere waren werkelijk zeer lief. Bij haar thuis werd ik met hartelijke gastvrijheid ontvangen. Ik kreeg koffie of versche melk, terwijl het gesprek gevoerd werd met behulp van den zoon of de dochter, die Engelsch sprak. Ze wisten allemaal, dat ik van Hollandsche afkomst was en ze vonden het zeer belangwekkend, toen ik hun het oude kinderliedje voorzong, dat ik, zooals ik hun vertelde, van mijn voorvaderen had geleerd en dat ik op mijn beurt aan mijn kinderen had geleerd, toen zij klein waren Het liedje is als volgt: (Wij laten het hier volgen in de spelling van President Roosevelt zelf):

Trippe, troppa tronsjes
De vaarkens en de bontjes,
De kuje's en de klaver,
De paar's en de haver,
De entje's en de watter-plash,

So groot mein kleine (hier de naam van den kleinen zoon of het dochtertje in te voegen, die men op zijn knie laat rijden) was!

Mijn uitspraak van het Hollandsch gaf eenige moeite in het eerst, maar ik geloof, dat zij mij te gemakkelijker verstonden, omdat hun eigen taal nogal van het Nederlandsch afwijkt. Sommigen hunner kenden bovendien het liedje en allen waren uiterst blij, dat ik het mij herinnerde en het gezongen had. Al heel gauw waren wij de beste vrienden.

President Roosevelt vertelt dan verder, hoe de Boeren hem steeds vriendschap bewezen. Nu eens stuurden zij hem een mand met bloemen, dan weer stuurde een Engelsche voortrekker een mand met appelen, dan weer bleef Prinsloo eten ten huize van Sir Alfred Pease, waar Roosevelt „te kuieren" was.

OOM FANIE OP DIE RINK[1])

deur JOUBERT REITZ.

Julle sal wel onthou [2]) hoe ik, soo's ik 'n tijd gelede vir julle vertel het, perbeer het om Golf te speul. Ik was in die tijd nog nie weer in die dorp, tot nou laatste Saterdag, en ik het, soo's natuurlik is met ons ou soort boere wat nie hou van in die dorp los rondloop [3]) nie, niks geweet van al die nieuwe Engelse gedoentes [4]) (soo's Mrs. Kruger geseg het toe Oom Paul vir die eerste maal pyjamas aantrek in plaas van 'n behoorlike nag-kabaai [5])). Elke slag [6]) als ik op die dorp kom dan is daar iets nieuws van Engeland ingevoer. Toen ik die eerste maal op die dorp kom na die Oorlog was daar Engelse, toen iets anders, toen 'n town hall [7]), toen golf en nou het hul 'n *rink* [1]).

Ik het, soo's gewoonlik, bij dogter Annie haar man, Willie, gaan blij [8]). Ik het wel 'n nagmaal huisie [9]) in die dorp, maar dit betaal mij beter om dit te verhuur en bij Willie te gaan blij. Ik het die middag al vroeg uitgestap om te belet dat Willie mij weer saam sleep om te gaan golf speul en ik het net met die aand thuis gekom.

Toen ons klaar geëet het [10]), staan Willie op en sê:

„Wil pa saam gaan?"

„Waarheen?"

„Ons gaan rink."

„Rink! Wat is dit?" vraag ik, want ik het toen nog nooit van so iets gehoor nie.

„O!" sê Willie „ons rij op wiele."

„Ja! dit doet 'n bokwâ [11]) ook, maar wat is nou eintlik [12]) die verskil?"

„Ons set wiele aan ons voete en dan rij ons."

Ik had beter moet weet, maar in mij domheid sê ik dat ik saam sal gaan, en ons gaan uit.

Boerenwoning in de Kaapsche vlakte.

Ons loop toen straat af [13]) en na ons 'n paar draaie gemaak het [14]) kom ons bij 'n groot tent. Ik het in mijn lewe nog nooit sowat gesien nie. Dit was groter als die tent van Phillis [15]) sijn sirkus wat laast op Ventersdorp was en dit was groot genoeg om twintig bruilofte gelijk in te hou, om niks te sê van die danse wat na die bruiloft kom. Ons betaal toen ons shilling en gaan in. Maar arrie! [16]) daar was 'n klomp mense daar en hul glij oor die vloer soo's bicycles wind af [17]). Dit swaai, dit glij en dit glip langs die grond, mans, vrouwens, kinders en Engelse deur mekaar, partij alleen, partij twee-twee.

Willie en Annie krij vir hul bij 'n kerel daar 'n paar ijster [17]) skoen-sole met elke een vier wiele an en hul bind dit met strepse [18]) aan hulle voete vas. Hulle gaan ook op die vloer. Hulle hou mekaar die hande vas en hulle sijl [19]) oor die grond nes twee wat wals. Die musiek speul en ik begin ook opgewonde word. Hier het ik die fout van mij lewe gemaak. Dit lijk vir mij so makkelik en lekker dat ik gaan naar die deur toe en krij vir mij ook 'n paar van die goed wat hulle „skates" [20]) noem, en ik laat dit aan mij skoene vas bind.

Ik staan toe op. Of liever ik gaan sit, want ik weet nie of daar eintlik [12]) tijd kon gewees het om op te staan, want ik was te gou op die grond. Ik weet, ik het begin om op te staan, maar hoever ik daarmee gekom het, weet ik nie. Ik was 'n beetjie verwonderd, want die ding het vir mij so makkelik gelijk.

Met die hulp van een of twee van die kerels wat daar was het ik weer op mij bene, — of liever mij wiele — gekom, en daar staan ik. Ik is seker dat ik nie geroer het, maar ik voel mij een voet gee pad [21]) onder mij. Hoe meer of ik perbeer om mij voete weer bij mekaar te breng, hoe verder gaan hulle van mekaar af. Toen begin albij mij voete verzet. Die een gaat vorentoe en die ander wou sig van skaamte agter 'n paal gaan weg steek; mij bene is naderhand so uitgerek, ne's 'n bees sijne [22]) wat geslag word, dat ik dag: dis klaar [23]) met mij. Toen gebeur daar weer iets.

Ik het laast in 'n koerant gelees dat 'n kerel in Kimberley uitgevind het dat die oppervlakte van die aarde elke dag een paar voet rijs, ne's die seewater. Hij is reg [24]). Ik kon hem dit ook vertel het. Die aarde het die nag sonder twijfel gerijs. Dit was so skierlik [25]) gerijs dat ik plat leg op mij — wel, nie mij rug nie, want mij neus slaan so hard tegen die vloer, dat dit nou nog seer krij als ik daaraan denk.

Eindelik was ik weer oorent [26]), en nou hou ik aan die tralies [27]), wat om die vloer loop, vas. En ik trek mij rond. Ne's die wiele onder mij pad gee, dan klauw [28]) ik aan die tralies vas. Eindelik kom Willie aan geglij en hij seg: „Pa sal nooit reg kom als jij aan die tralies blij hou."

Ik los [29]) toen die tralies. Maar ik moes aan iets vashou. So grijp ik maar om te krij wat ik kan, en ik krij 'n kerel bij die arm. Hij was te lig om mij gewis te hou

VERKLARINGEN. **De verklaringen van de meest voorkomende, van het Nederlandsche spraakgebruik afwijkende Afrikaansche taal-vormen vindt men, alphabetisch gerangschikt, in ons Bijvoegsel (rubriek: Taal- en Stamverwante belangen).** 1) *Angl.* Rolschaatsenbaan. 2) *Angl.* Zich herinneren. 3) Doelloos alleen rondslenteren. 4) Gedoe, nieuwigheden. 5) Een der vele in 't Afrikaansch nog overgebleven Portugeesch-Indische woorden, door zeelieden in Z.-A. ingevoerd. 6) Elke keer. 7) Stads-zaal, gemeentehuis. 8) Logeeren. 9) Huisje, bestemd om daarin bij de groote avond(nacht)-maal gelegenheden te wonen. 10) Toen wij met middageten gereed waren. 11) Groote ossenwagen. 12) Eigenlijk. 13) *Angl.* De straat op. 14) Na een paar hoeken omgeslagen te hebben. 15) In Z.-A. bekend circus-ondernemer. 16) Uitroep van verbazing. 17) Zooals rijwielen vóór den wind.

VERKLARINGEN: 17) IJzeren. 18) *Angl.* Riempjes met gespen. 19) Zeilen, snel voortglijden. 20) Schaatsen. 21) Gaat weg. 22) n beest z'n (beenen). 23) Met mij is 't afgeloopen. 24) *Angl.* Hij heeft gelijk. 25) Schielijk, snel. 26) Overeind. 27) Hekken. 28) Vas klauw — stevig beet pakken. 29) Laat los.

en ons val allebei, plaps, in die pad van die groot klomp [30]), en—gir-r-r, homp—klap—daar lê 'n stuk of zes, bijmekaar, naasmekaar, oormekaar en deurmekaar. Een kerel se wiele was vasgedraai in mij baard en mij een velskoen [31]) met wiele en al op die loop, net so hard als hul kan, alleen op die vloer rond. Ik het, kruip-kruip, mijn weggelope velskoen omsingel en gevang. Ik is van die soort wat glo [32]) dat anhouwer wen [33]), en ik set die ou velskoen weer aan, en ik perbeer weer. Ik het opgelet dat die kerels wat die lekkerste rij, die skop hulle bene elke slag agteruit om 'n swaai te krij. Ik perbeer dit ook. Maar helaas! ik was geen muil en die skopkuns was mij ook nie bekend en — ik was moeg al, dus blij ik maar 'n tijdjie sit waar ik was.

Ik kan met 'n kapkar [34]) 'n draai maak op 'n sikspens, en ik kan met 'n wâ en 'n span osse rij waar 'n mens bijna nie kan loop nie, maar die voetwiele is mij moses [35]). Jij kan mos nie die goed krenk [36]) nie. Als jij wil draai dan moe jij die voorwiel beetjie lig, en dan, als jij nie die kuns ken nie, moet iemand anders jou kom oplig.

Eindelik begin ik weer. Ik krij dit reg om weer op te staan. Ik wou eers 'n beetjie staan om die kat uit die boom te kijk, maar die ellendige wiele begin toen van self te loop, en — bomps! daar loop hul teen die tentpaal vas, een aan elke kant van die paal. Ik hou aan die paal vas en krij mijn voete daarom weer bij mekaar. Maar toen krij hulle weer 'n nieuwe nuk en hul begin saam om die paal te loop. Plaas [37]) dat ik nou saam loop, hou ik nog vas en die gevolg was dat, toen mij voete al 'n slag om die paal geloop het, was mij lijf nog waar dit was. Ik moet gelijk het naar 'n slang om 'n boomstam. Toen ik eindelik besluit dat mij lijf agter mij voete moet aangaan, en ik met die doel die paal los, toen was dit te laat, en ik slaat weer neer.

Die mense het bij die tijd al begin merk dat ik die ding nieuw [38]) was, en hul begin lag en aanmerkings maak. Ik is die bedaardste mens wat jij kan krij, maar als mens [39]) mij uitlag, dan is ik so maar [40]) kwaad. En, om dit erger te maak, kom daar 'n klein kereltjie en hij vra mij of ik seer gekrij het. Sou die vent nou denk dat 'n mens jou so teen die aarde kan gooi sonder om dit te voel? Seer! mij magtig! daar was nie 'n plekkie aan mij lijf wat heel was nie, en ik het gevoel of mij laaste been tot gruis verbrijsel was. Mij lijf was die ander dag morge so vol blauw kolle [41]), dat ik naar een tarentaal [42]) gelijk het.

Iemand het mij opgetel [43]) en weer op mij voete geset. Ik het in mij woede vergeet dat ik nog die wiele aan had, en ik wou omdraai om te sien wie dit was. Die wiele besluit toe ook om om te draai, maar hulle wou daarvoor die boldermakiesie [44]) systeem gebruik, en die gevolg was mij voete gee pad [21]) onder mij en — die venijnige vloer die spring so hard op dat mij kop die spit moest afbijt — en toe dra hulle mij huistoe.

En ik sal die „skates" nooit weer aanset, al het ik vlerke agter mij skouwers om te keer als ik wil val. Ik rij liever in 'n kruiwâ.

VERKLARINGEN: [30]) Groote hoop. [31]) Schoen van ongelooid leer. [32]) Die gelooft. [33]) Wint. [34]) Tilbury-achtig rijtuig. [35]) Sterker dan ik. [36]) Gron. kringen, Oud-Holl. krenghen = draaien of wenden van een wagen (zie Dr. Mansvelt's *Idioticon*). [37]) In plaats van.

VERKLARINGEN: [38]) Dat dit voor mij vreemd was. [39]) Als men. [40]) Onmiddellijk. [41]) Plekken. [42]) Poelepetaat of parelhoen (zie *Idioticon in voce*) grijs met talrijke kleine blauwwitte vlekjes. [43]) Opgetild. [44]) Kopje buitelen (zie *Idioticon i. v.*).

Leden der Ned. Zuid-Afr. Vereeniging zijn zij, die een jaarlijksche bijdrage betalen van ten minste DRIE gulden. Aanmeldingen bij den Secretaris der plaatselijke afdeelingen of bij den Secretaris van het Hoofdbestuur, Damrak 95, Amsterdam.

Druk van J. H DE BUSSY, AMSTERDAM.